EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 19.9.2025.
COM(2025) 508 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

PAR TO, KĀ 2019.-2022. GADA PERIODĀ ĪSTENOTA UN CIK EFEKTĪVI DARBOJUSIES DIREKTĪVA 2012/18/ES PAR LIELU AR BĪSTAMĀM VIELĀM SAISTĪTU AVĀRIJU RISKU PĀRVALDĪBU

SATURS

IEVADS 2

1. DALĪBVALSTU PĀRSKATU KOPSAVILKUMS 3

1.1. Statistika par uzņēmumiem 3

1.1.1. Uzņēmumu skaits 3

1.1.2. Ārējie avārijas rīcības plāni 5

1.1.3. Sabiedrības informēšana 7

1.1.4. Inspekcijas 9

1.1.5. Izmantošanas aizliegums, sankcijas un citi piespiedu līdzekļi 11

1.2. Statistika par lielām avārijām 12

2 PASĀKUMI, KAS TURPMĀK VEICAMI, LAI UZLABOTU RŪPNIECISKO AVĀRIJU NOVĒRŠANU 16

3 SECINĀJUMI 19

IEVADS

Lielas ar bīstamām vielām saistītas avārijas nopietni apdraud cilvēkus un vidi un bieži rada ievērojamus ekonomiskus zaudējumus, kā arī traucē ilgtspējīgu izaugsmi.

Šajā kontekstā Direktīvā 2012/18/ES[1] par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību ("Seveso III direktīva") ir noteikta attiecīgā sistēma riska pārvaldības pasākumiem ar mērķi novērst lielas avārijas, kurās iesaistītas bīstamas vielas, un nodrošināt pienācīgu sagatavotību, novēršanu un reaģēšanu, ja šādas avārijas tomēr notiktu.

Dalībvalstīm šī direktīva bija jātransponē līdz 2015. gada 1. jūnijam, un tā attiecas uz uzņēmumiem, kuros var atrasties (piemēram, apstrādes vai glabāšanas laikā) bīstamās vielas tādā daudzumā, kas pārsniedz noteiktas robežvērtības. Atkarībā no to bīstamo vielu skaita, kas atrodas vai var atrasties uzņēmumos, tie tiek klasificēti zemākā un augstākā līmenī; uz augstāka līmeņa uzņēmumiem attiecas stingrākas prasības.

Tādējādi Seveso III direktīvai ir būtiska nozīme augsti industrializētās ES virzīšanā uz nulles piesārņojumu no rūpnieciskām avārijām – šī apņemšanās ir noteikta Eiropas zaļajā kursā un Nulles piesārņojuma rīcības plānā. Saskaņā ar Seveso III direktīvas 21. panta 2. punktu dalībvalstis reizi četros gados sniedz Komisijai pārskatu par direktīvas īstenošanu. Šajā ziņojumā saskaņā ar 29. pantu[2] ir apkopota dalībvalstu sniegtā informācija par 2019.–2022. gada periodu ar mērķi informēt Eiropas Parlamentu un Padomi par pašreizējo stāvokli Seveso III direktīvas īstenošanā.

Tas seko pirmajam ziņojumam, kas tika publicēts 2021. gadā un aptvēra laikposmu no 2015. līdz 2018. gadam[3].

Šim ziņojumam ir divas daļas:

- I daļā ir apkopota informācija, ko dalībvalstis sniegušas par Seveso III direktīvas īstenošanu. 1.1. iedaļā ir aplūkota informācija, kas savākta, izmantojot pārskatus, kurus dalībvalstis iesniegušas saskaņā ar Komisijas Īstenošanas lēmumu 2014/896/ES[4], un kas attiecas galvenokārt uz iepriekš identificētām problemātiskām jomām, kā arī dati par Seveso uzņēmumiem, kas iegūti no Seveso uzņēmumu informācijas izguves sistēmas (*eSPIRS*)[5] datubāzes. Šā kopsavilkuma mērķis ir novērtēt direktīvas īstenošanas līmeni un apzināt risināmos trūkumus. 1.2. iedaļa papildina 1.1. iedaļu ar datiem par avārijām, kas iegūti, analizējot Smagu nelaimes gadījumu ziņošanas

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES (2012. gada 4. jūlijs) par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK (OV L 197, 24.7.2012., 1.–37. lpp.).

[2] Dati par Apvienoto Karalisti tika ņemti vērā attiecībā uz Seveso uzņēmumu skaitu, par ko tika ziņots 2019. gadā, kad Apvienotā Karaliste joprojām bija dalībvalsts.

[3] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Direktīvas 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību īstenošanu un efektīvu darbību 2015.–2018. gada periodā (29.9.2021., COM(2021) 599).

[4] 2014/896/ES: Komisijas Īstenošanas lēmums (2014. gada 10. decembris), ar ko nosaka formātu, kādā dalībvalstis sniedz informāciju par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību (izziņots ar dokumenta numuru C(2014) 9335).

[5] EUROPA – *eSPIRS* infopanelis – Eiropas Komisija.

sistēmas (*eMARS*)[6] datubāzi, ko pārvalda Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra Smagu negadījumu bīstamības novēršanas birojs (*MAHB*).

- II daļā ir izklāstītas gaidāmās darbības, kuras Komisija veiks, lai sadarbībā ar dalībvalstīm vēl vairāk uzlabotu rūpniecisko avāriju novēršanu un sagatavotību, arī risinot ar īstenošanu saistītās nepilnības.

Tāpat kā iepriekšējo novērtējumu gadījumā šā ziņojuma konstatējumi galvenokārt balstās uz informāciju, kas ietverta dalībvalstu iesniegtajos pārskatos, un uz detalizētu šo pārskatu analīzi[7], kā arī uz citiem attiecīgiem datiem, kas iegūti no *eSPIRS* un *eMARS* datubāzēm.

27 dalībvalstu pārskati par 2019.–2022. gada pārskata periodu un iepriekšējiem pārskata periodiem ir publiski pieejami[8].

1. DALĪBVALSTU PĀRSKATU KOPSAVILKUMS

Četru gadu pārskatus par 2019.–2022. gada periodu Komisijai iesniegušas visas 27 dalībvalstis.

1.1. Statistika par uzņēmumiem

1.1.1. Uzņēmumu skaits

2022. gadā Seveso III direktīvas darbības jomā ietilpa kopumā 11 059 uzņēmumi ES27 valstīs (sk. *1. attēlu*). Šis skaits ir par 168 uzņēmumiem lielāks nekā iepriekšējā pārskata periodā – 2018. gadā tajās pašās 27 dalībvalstīs tika ziņots par 10 836 uzņēmumiem[9]. Pārskata periodā lielākā Seveso uzņēmumu daļa bija Vācijā (34 %), Francijā (11 %), Itālijā (9 %), Spānijā (8 %) un Polijā (4 %).

Augstāka līmeņa uzņēmumu (ALU)[10] un zemāka līmeņa uzņēmumu (ZLU)[11] īpatsvars pārskata periodā un kopš iepriekšējā pārskata perioda saglabājies nemainīgs – vidēji 43 % uzņēmumu bija ALU un 57 % – ZLU.

---

[6] Smagu nelaimes gadījumu ziņošanas sistēma (https://emars.jrc.ec.europa.eu).

[7] Dalībvalstu pārskatu analīze un kopsavilkums par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, atbilstoši Komisijas Īstenošanas lēmumā 2014/896/ES noteiktajam formātam.

[8] https://circabc.europa.eu/w/browse/4cc9ca17-0920-4d8a-8796-6ffa170612b7.

[9] Tomēr līdz ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES 2022. gadā paziņotais Seveso uzņēmumu kopējais skaits bija (par 717 uzņēmumiem) mazāks nekā 2018. gadā paziņotais Seveso uzņēmumu kopējais skaits. Iepriekšējā pārskata perioda skaitlis ietvēra datus no Apvienotās Karalistes, kas tolaik bija valsts ar ceturto lielāko Seveso uzņēmumu skaitu ES.

[10] Seveso III direktīvas 3. panta 2. punkts: "zemāka līmeņa uzņēmums" ir uzņēmums, kurā bīstamās vielas ir I pielikuma 1. daļas tabulas 2. ailē vai 2. daļas tabulas 2. ailē norādītajā daudzumā vai to pārsniedz, bet ir ne vairāk par I pielikuma 1. daļas tabulas 3. ailē vai 2. daļas tabulas 3. ailē norādīto daudzumu, attiecīgos gadījumos piemērojot I pielikuma 4. piezīmē minēto saskaitīšanas noteikumu.

[11] Seveso III direktīvas 3. panta 3. punkts: "augstāka līmeņa uzņēmums" ir uzņēmums, kurā bīstamās vielas atrodas I pielikuma 1. daļas tabulas 3. ailē vai 2. daļas tabulas 3. ailē norādītajā daudzumā vai to pārsniedz, attiecīgos gadījumos piemērojot I pielikuma 4. piezīmē minēto saskaitīšanas noteikumu.

1. attēls. Seveso uzņēmumu skaits 2022. gadā[12]

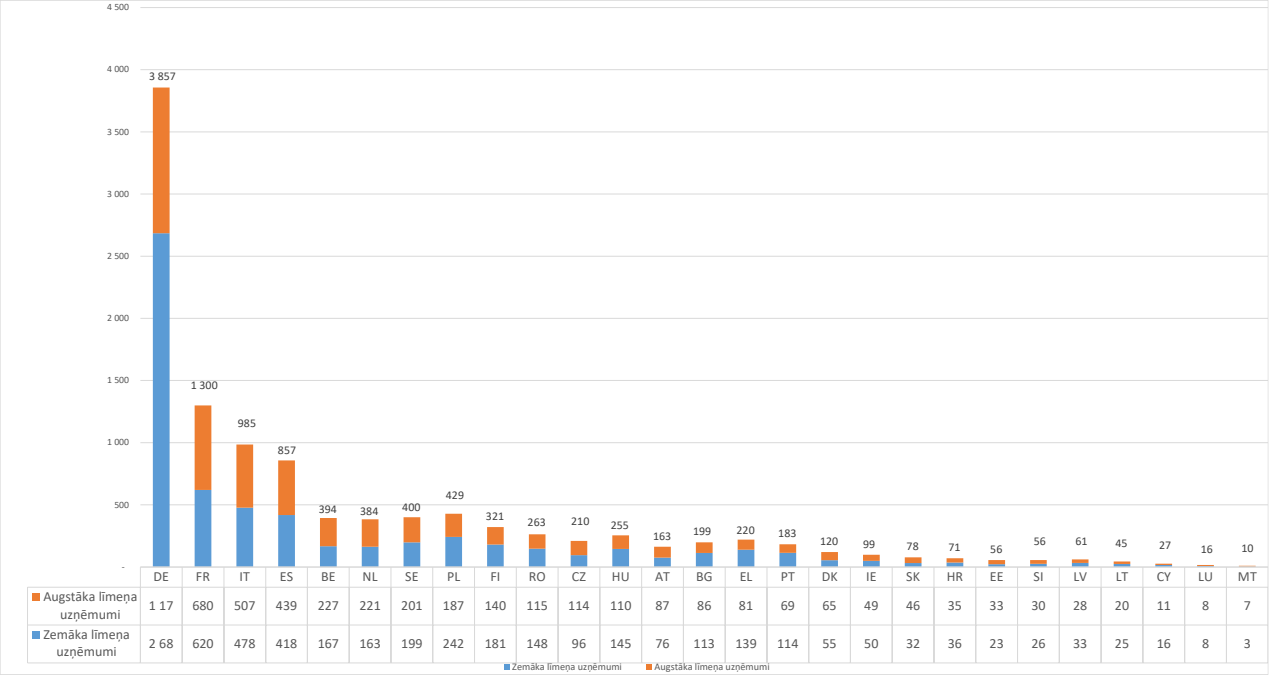

Kā parādīts *2. attēlā*, līdz 2018. gadam bija vērojams lēns, bet stabils tādu uzņēmumu skaita pieaugums, uz kuriem attiecas direktīva. Tas jāvērtē, ņemot vērā trīs ES paplašināšanās kārtas (2004., 2007. un 2013. gadā) šajā laikposmā un Seveso III direktīvas darbības jomas maiņu pēc tam, kad 2012. gadā tika pārskatīta 1982. gada 9. decembra Direktīva 96/82/EK par tādu smagu nelaimes gadījumu briesmu pārzināšanu, kuros iesaistītas bīstamas vielas[13] (Seveso II direktīva). Dati par zemāka līmeņa uzņēmumiem tiek ziņoti, tikai sākot no 2009.–2011. gada pārskata perioda.

Pēc 2018. gada, kad Apvienotā Karaliste bija no Eiropas Savienības izstājusies, Seveso uzņēmumu kopējais skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu samazinājās, jo Apvienotā Karaliste 2018. gadā bija valsts ar ceturto lielāko Seveso uzņēmumu skaitu ES (8 %). Tomēr, kā minēts iepriekš, jāņem vērā, ka laikposmā no 2018. līdz 2022. gadam Seveso uzņēmumu skaits atlikušajās 27 ES dalībvalstīs ir nedaudz palielinājies.

[12] Avots: *eSPIRS*.

[13] Padomes Direktīva 96/82/EK (1996. gada 9. decembris) par tādu smagu nelaimes gadījumu briesmu pārzināšanu, kuros iesaistītas bīstamas vielas (OV L 10, 14.1.1997., 13.–33. lpp).

2. attēls. Seveso uzņēmumu skaita izmaiņas 1996.–2022. gadā[14]

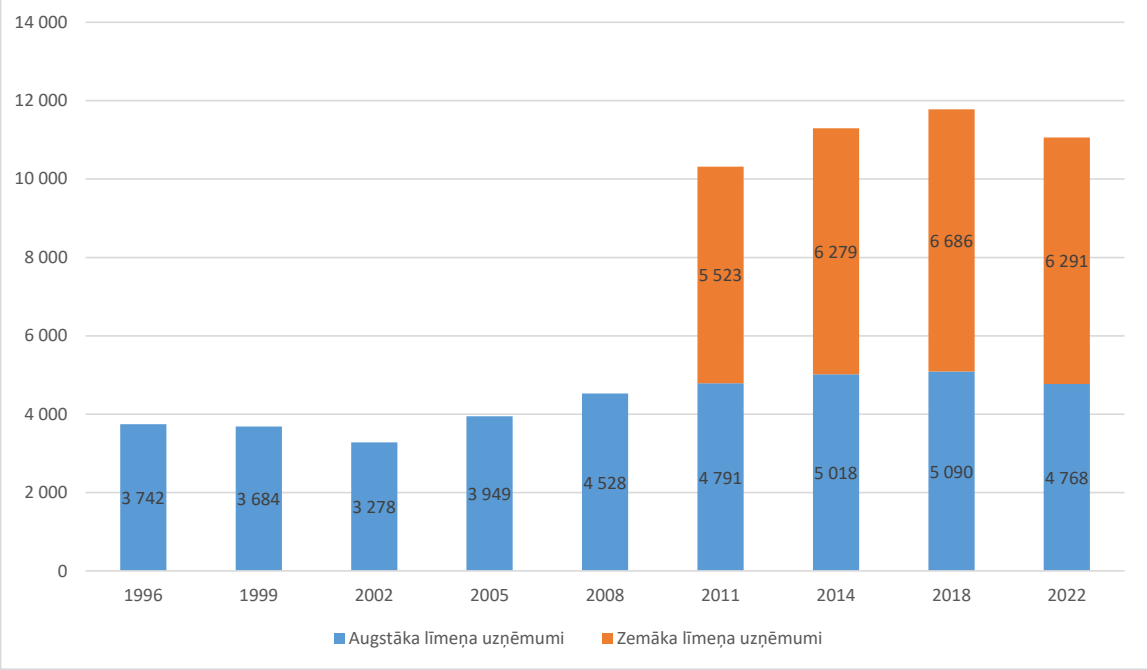

Visizplatītākās konkrētās darbību kategorijas, uz kurām attiecas Seveso III direktīva, pārskata periodā ir šādas[15]:

1) Elektroenerģijas ražošana, apgāde un sadale (15 %)

2) Degvielas glabāšana (11 %)

3) Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība (9 %)

1.1.2. Ārējie avārijas rīcības plāni

Seveso III direktīvas 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts liek operatoriem sniegt kompetentajām iestādēm informāciju, kas tām nepieciešama, lai attiecībā uz augstāka līmeņa uzņēmumiem izstrādātu ārējos avārijas rīcības plānus (ĀARP). Šie plāni ir svarīgi, lai varētu ātri un saskaņoti reaģēt uz lielām avārijām, un tiem ir ļoti liela nozīme šādu avāriju seku mazināšanā. Tie arī jāpārskata un jāpārbauda ne retāk kā reizi trijos gados (direktīvas 12. panta 6. punkts).

Kompetentās iestādes, savu lēmumu pamatojot un ņemot vērā drošības pārskatā iekļauto informāciju, var izlemt nepiemērot prasību par ĀARP izstrādāšanu (direktīvas 12. panta 8. punkts).

[14] Avots: *eSPIRS*. Dati par 1996. un 1999. gadu nav pilnībā salīdzināmi, jo atšķiras uzņēmumu un objektu definīcijas. Par vairākiem objektiem, kuri atrodas vienā uzņēmumā, iespējams, ticis ziņots atsevišķi, un tas izskaidro šķietamo samazinājumu 2002. gadā. Turklāt ar Seveso III direktīvu tika mainīta bīstamo vielu klasifikācija.

[15] Avots: *eSPIRS*.

1.1.2.1. Ārējo avārijas rīcības plānu izstrāde

Kā parādīts *3. attēlā*, pārskata perioda beigās ĀARP bija izstrādāti lielākajai daļai augstāka līmeņa uzņēmumu, uz kuriem attiecās prasība par to izstrādi. Vidēji 96 % augstāka līmeņa uzņēmumu pārskata periodā bija ĀARP vai arī attiecībā uz tiem bija atļauts ĀARP neizstrādāt.

Kompetento iestāžu visbiežāk izmantotais pamatojums atļaujai neizstrādāt ĀARP ir tāds, ka, pamatojoties uz to veikto novērtējumu, lielu avāriju sekas nesniegtos ārpus objekta robežām un/vai neradītu potenciālu risku cilvēku veselībai un videi. Citi sniegtie pamatojumi bija tas, ka bīstamās vielas uzņēmumā neatrodas pastāvīgi, uzņēmumu ieskaujošie elementi nav nekādā veidā jutīgi un iespējamās avārijas ietekme būtu ierobežota.

Pārējiem 4 % augstāka līmeņa uzņēmumu nebija ĀARP, un tas liecina par neatbilstību Seveso III direktīvai vai par kļūdām pārskatos. Situācija dažādās dalībvalstīs atšķiras – sk. 3. attēlu.

3. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuriem pārskata periodā bija izstrādāts ārējais avārijas rīcības plāns vai tas nebija nepieciešams[16]

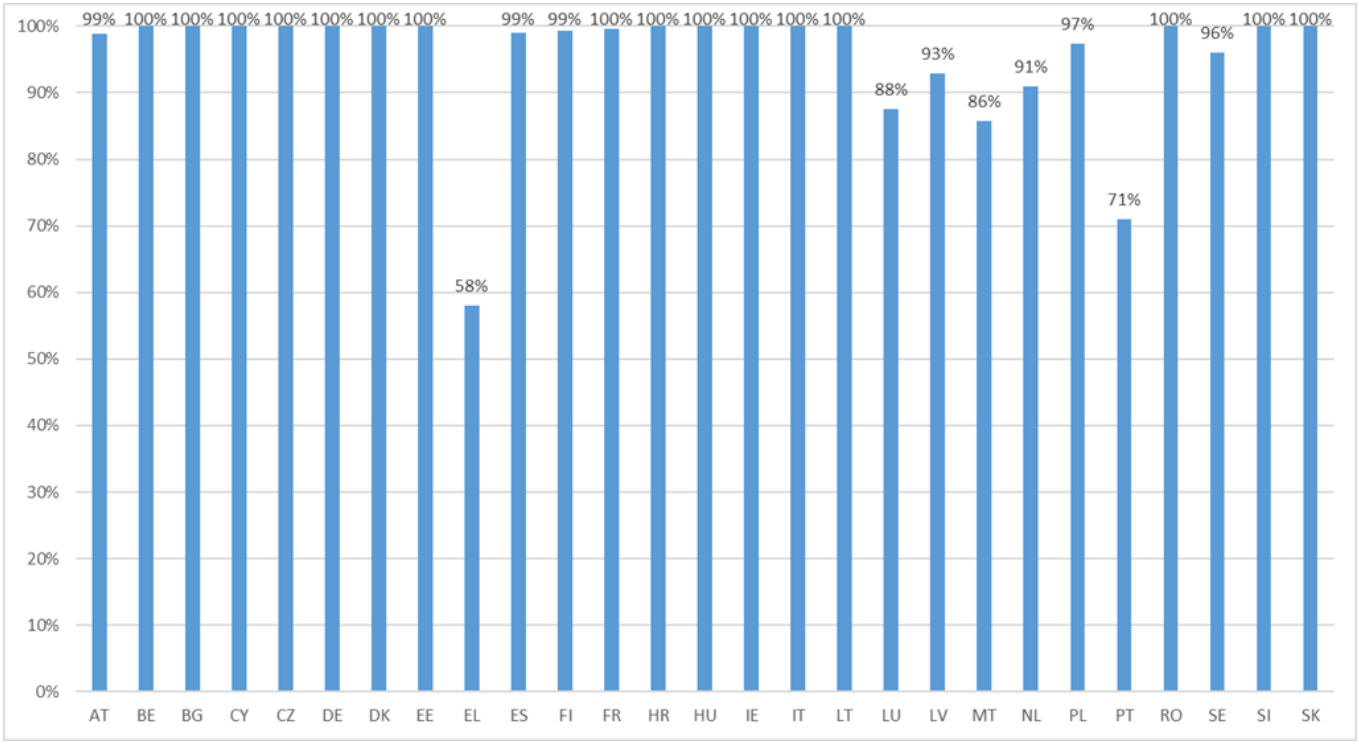

1.1.2.2.Ārējo avārijas rīcības plānu pārbaude un pārskatīšana

Attiecībā uz to, kā 2019.–2022. gada pārskata periodā īstenots Seveso III direktīvas 12. panta 6. punkts par ĀARP pārskatīšanu un pārbaudīšanu, salīdzinājumā ar iepriekšējo

[16] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu un *eSPIRS*.

pārskata periodu ir samazinājies to ārējo avārijas rīcības plānu skaits, kuri tiek pārskatīti, pārbaudīti un vajadzības gadījumā atjaunināti piemērotos intervālos, kas nav ilgāki par trim gadiem.

2022. gadā pēdējos trīs gados nebija pārbaudīts 21 % no esošajiem ĀARP. Lielākajā daļā gadījumu tas ir skaidrots ar Covid-19 pandēmijas radītajām grūtībām. Citi minētie iemesli ir cilvēkresursu trūkums, finanšu resursu trūkums un tas, ka netika sniegts ārējiem avārijas rīcības plāniem nepieciešamais ieguldījums. Pārskatos sniegtā informācija ir parādīta *4. attēlā*.

4. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuru ārējie avārijas rīcības plāni 2019.–2022. gadā tikuši pārbaudīti[17]

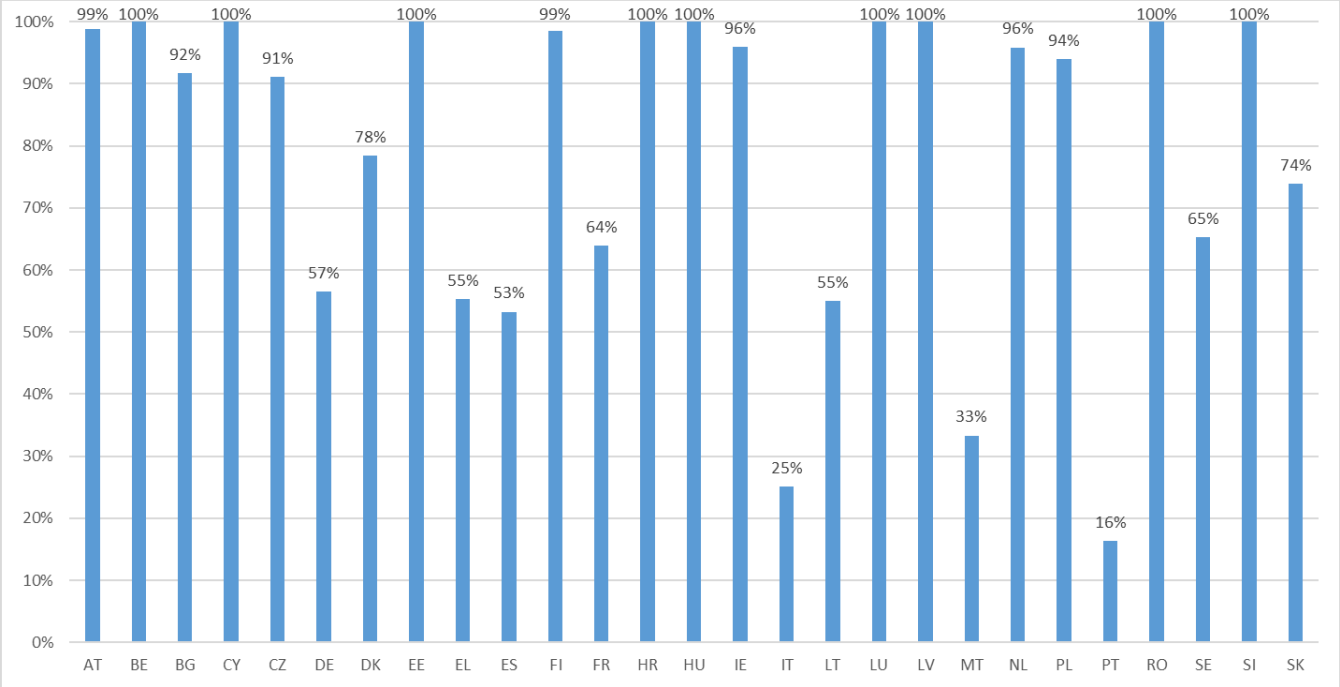

1.1.3. Sabiedrības informēšana

Saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka sabiedrībai ir pastāvīgi pieejama V pielikumā minētā informācija, arī elektroniski, un ka to vajadzības gadījumā atjaunina.

Saskaņā ar V pielikumu visiem uzņēmumiem ir pienākums sniegt informāciju par objekta nosaukumu un atrašanās vietu, objekta darbību, klātesošajām bīstamajām vielām un pēdējās inspekcijas datumu. Augstāka līmeņa uzņēmumiem jādara pieejama papildu informācija, tajā skaitā kopsavilkums sabiedrībai par avāriju bīstamību, informācija par drošības pasākumiem, kā arī attiecīgie ārējā avārijas rīcības plāna aspekti un – attiecīgā gadījumā – norāde uz to, ka uzņēmums atrodas citas dalībvalsts teritorijas tuvumā ar pārrobežu seku iespējamību lielu avāriju gadījumos.

Dalībvalstis tika lūgtas paziņot to uzņēmumu daļu, par kuriem nebija pieejama direktīvas V pielikumā norādītā informācija. Kopumā sabiedrības informēšanas noteikums ir labi

[17] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu un *eSPIRS*.

īstenots, un informācija sabiedrībai, arī elektroniski, ir pastāvīgi pieejama par 96 % no visiem uzņēmumiem ES. Lielākā daļa dalībvalstu pilnībā ievēro Seveso III direktīvas noteikumus par pastāvīgu informācijas pieejamību saskaņā ar V pielikumu. Tikai ierobežots skaits dalībvalstu ziņoja, ka saskaņā ar V pielikumu pieprasītā informācija par dažiem augstāka līmeņa uzņēmumiem nav pastāvīgi pieejama. Attiecībā uz lielāko daļu no tiem šāda informācija pēc pieprasījuma tika darīta pieejama sabiedrībai. Tika konstatētas arī dažas kļūdas pārskatu sniegšanā.

Šī informācija ir parādīta 5. *attēlā*.

5. attēls. Tādu uzņēmumu daļa, par kuriem sabiedrībai ir pastāvīgi pieejama V pielikumā prasītā informācija[18]

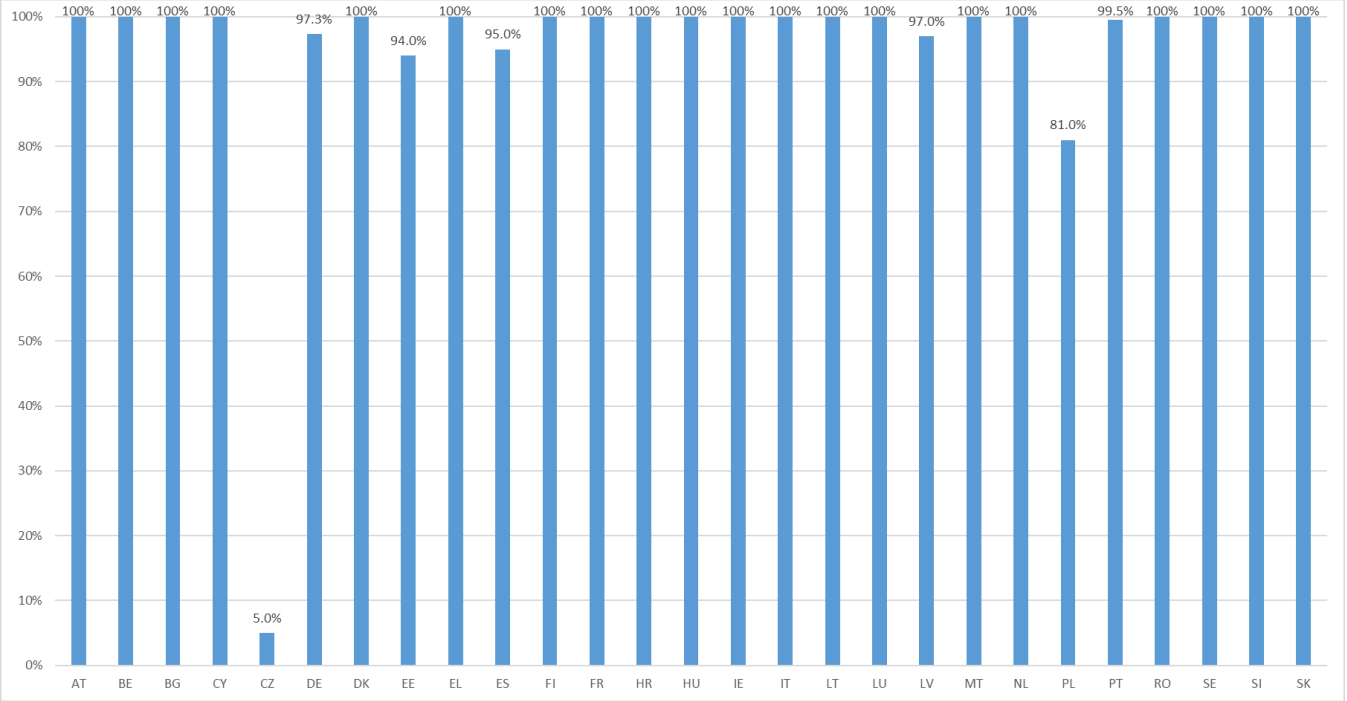

14. panta 2. punktā noteikts, ka tikai attiecībā uz augstāka līmeņa uzņēmumiem dalībvalstīm jānodrošina, ka visas personas, kuras varētu skart liela avārija, regulāri un bez īpaša pieprasījuma saņem informāciju par drošības pasākumiem un atbilstošu rīcību lielas avārijas gadījumā.

2022. gadā par 96 % ES27 valstu augstāka līmeņa uzņēmumu attiecīgajai sabiedrības daļai tika aktīvi darīta pieejama informācija par drošības pasākumiem un nepieciešamo rīcību lielas avārijas gadījumā. Tas ir uzlabojums salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu, kurā šāda informācija bija darīta pieejama par 91 % no visiem augstāka līmeņa uzņēmumiem ES27, un lielākā daļa dalībvalstu ir pilnībā ievērojušas Seveso III direktīvas noteikumus, un tikai dažas dalībvalstis ziņoja, ka informācija nav pieejama. Šī informācija ir parādīta 6. *attēlā*.

Visbiežāk izmantotie līdzekļi, ar kuriem pārskata periodā pastāvīgi tika nodrošināta informācija par drošības pasākumiem un nepieciešamo rīcību, bija internets (22 ES dalībvalstis), brošūras (5 ES dalībvalstis), laikraksti un bukleti.

[18] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu.

6. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu procentuālā daļa, par kuriem informāciju par drošības pasākumiem un atbilstošu rīcību aktīvi sniedz sabiedrībai[19]

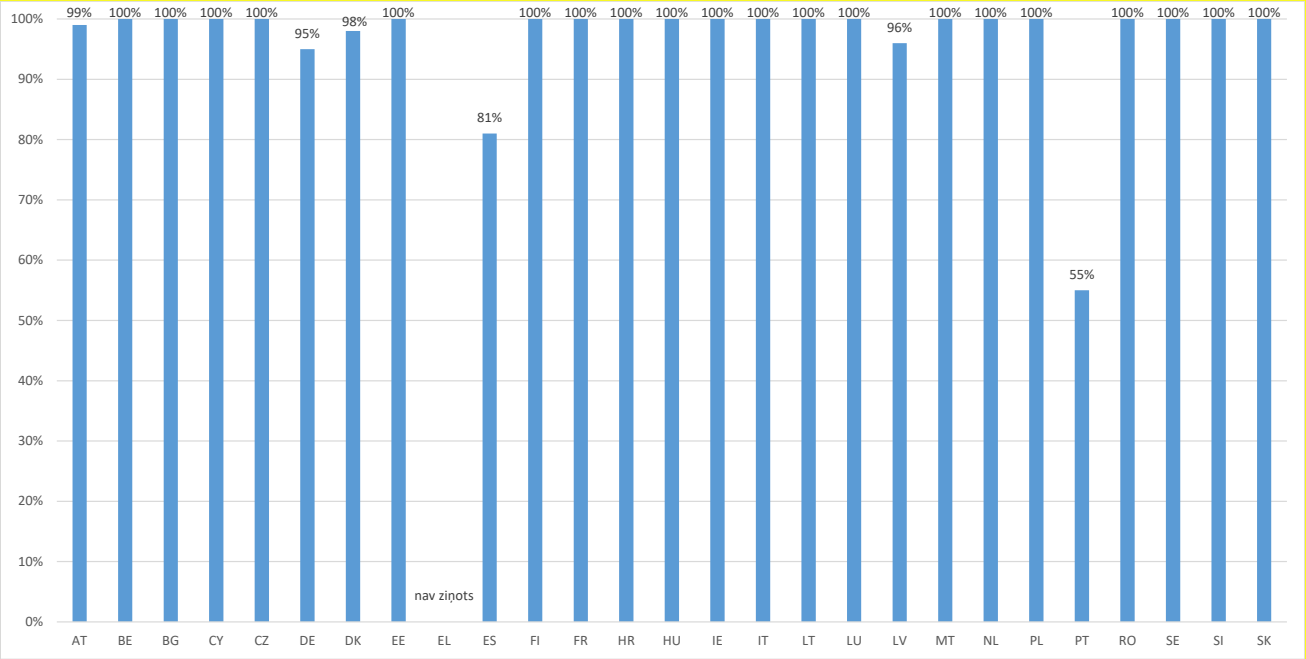

1.1.4. Inspekcijas

Seveso III direktīvas 20. pants liek dalībvalstīm izveidot inspekciju sistēmu un inspekciju programmu visiem uzņēmumiem. Ja netiek izmantota inspekciju programma, kuras pamatā ir sistemātisks novērtējums, augstāka līmeņa uzņēmumos inspekcijas jāveic reizi 12 mēnešos un zemāka līmeņa uzņēmumos – reizi 36 mēnešos.

Saskaņā ar 20. panta 5. punktu sistemātiskā attiecīgo uzņēmumu bīstamības novērtējuma pamatā jāliek vismaz konkrēto uzņēmumu iespējamajā ietekme uz cilvēku veselību un vidi, kā arī dokumenti, kas apliecina atbilstību Seveso III direktīvas prasībām. Šiem kritērijiem jānodrošina vismaz tāds pats efektivitātes līmenis kā inspekcijām, kuras veic reizi gadā vai reizi trīs gados. Šis noteikums attiecas gan uz augstāka, gan uz zemāka līmeņa uzņēmumiem.

Attiecīgos gadījumos ņem vērā arī saskaņā ar citiem ES tiesību aktiem veiktajās inspekcijās konstatēto.

Pamatojoties uz kompetento iestāžu paziņotajiem datiem par pārskata periodu, vismaz reizi gadā tikuši inspicēti vidēji 65 % ES27 valstu augstāka līmeņa uzņēmumu (sk. *7. attēlu*). Pārējiem uzņēmumiem inspekciju programma, arī objektu apmeklējumu biežums, ir pamatots ar sistemātisku attiecīgā uzņēmuma lielas avārijas bīstamības novērtējumu[20].

[19] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu un *eSPIRS*.

[20] Dažas dalībvalstis ziņojušas datus, kas šo veidu inspekcijās pārklājas, jo daži uzņēmumi tiek pārbaudīti, pamatojoties uz lielu avāriju bīstamības sistemātisku novērtējumu, un arī inspicēti vismaz reizi gadā.

Attiecībā uz zemāka līmeņa uzņēmumiem inspekcijas vidēji vismaz reizi trijos gados tikušas veiktas 86 % zemāka līmeņa uzņēmumu ES27 valstīs (sk. *8. attēlu*)[21].

7. attēls. Tādu augstāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuros dalībvalstis veikušas inspekcijas[22]

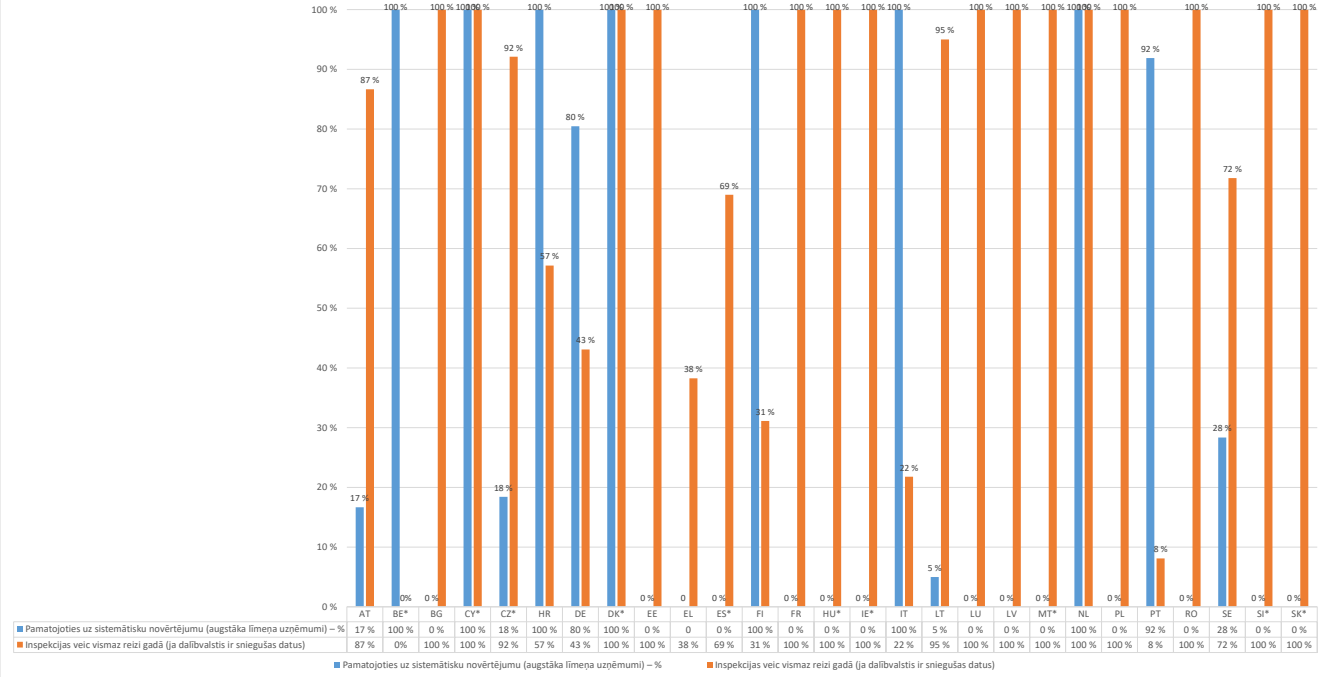

[21] Attiecībā uz augstāka līmeņa uzņēmumiem dažas dalībvalstis ziņojušas datus, kas pārklājas, jo daži uzņēmumi tiek pārbaudīti, pamatojoties uz sistemātisku novērtējumu, un turklāt tiek inspicēti ik pēc trim gadiem.

[22] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu un *eSPIRS*.

8. attēls. Tādu zemāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuros dalībvalstis veikušas inspekcijas[23]

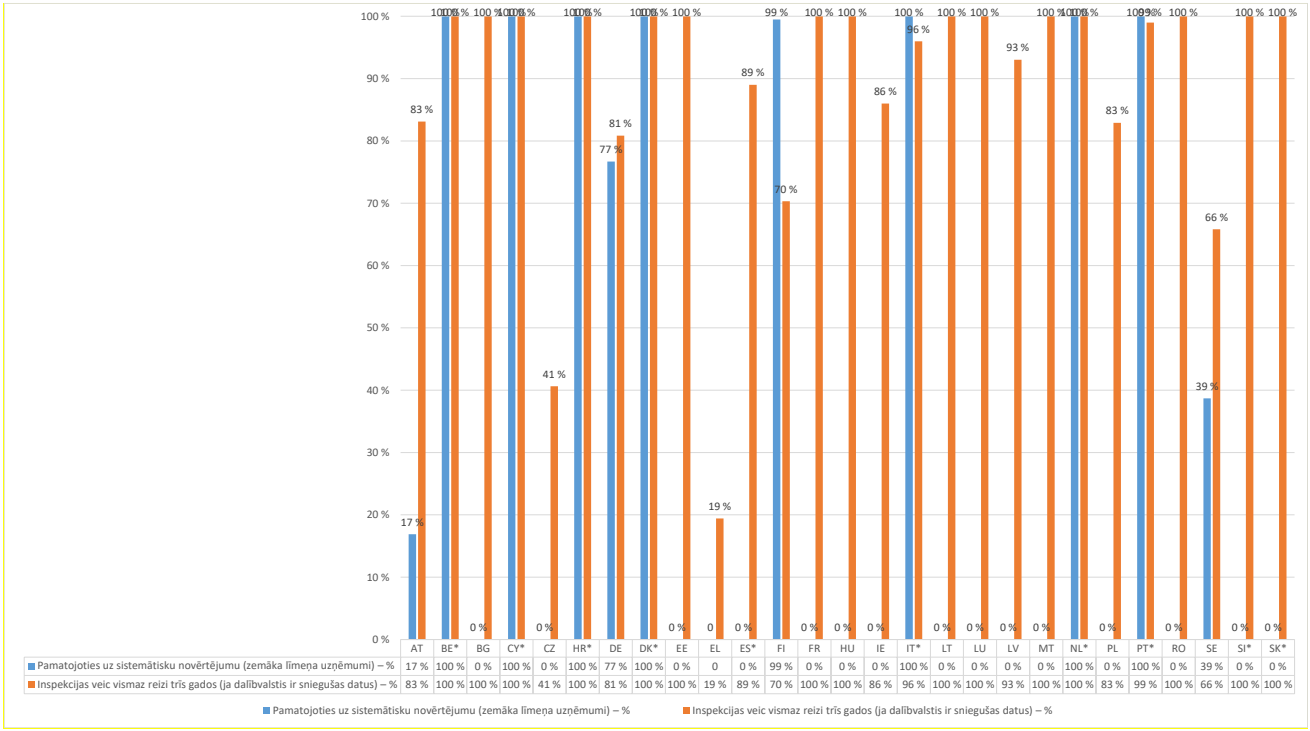

	AT	BE*	BG	CY*	CZ	HR*	DE	DK*	EE	EL	ES*	FI	FR	HU	IE	IT*	LT	LU	LV	MT	NL*	PL	PT*	RO	SE	SI*	SK*
Pamatojoties uz sistemātisku novērtējumu (zemāka līmeņa uzņēmumi) – %	17 %	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	77 %	100 %	0 %	0	0 %	99 %	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %	39 %	0 %	0 %
Inspekcijas veic vismaz reizi trīs gados (ja dalībvalstis ir sniegušas datus) – %	83 %	100 %	100 %	100 %	41 %	100 %	81 %	100 %	100 %	19 %	89 %	70 %	100 %	100 %	86 %	96 %	100 %	100 %	93 %	100 %	100 %	83 %	99 %	100 %	66 %	100 %	100 %

Kopumā 2019.–2022. gada periodā vismaz reizi gadā inspicēto augstāka līmeņa uzņēmumu daļa salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu ir samazinājusies, proti, katru gadu tika inspicēti 65 % no augstāka līmeņa uzņēmumiem salīdzinājumā ar 69 % iepriekšējā pārskata periodā. Tomēr to zemāka līmeņa uzņēmumu daļa, kuriem veic inspekcijas vismaz reizi trijos gados, kopš pēdējā pārskata perioda ir no 65 % palielinājusies līdz 86 %. Vairākas dalībvalstis ziņoja, ka Covid-19 pandēmijas dēļ inspekcijas 2019.–2022. gada periodā bijušas retākas.

Lielākā dalībvalstu daļa norādījusi, ka to normatīvajos vai administratīvajos aktos ir paredzēts inspekcijas veikt koordinēti vai kopā ar inspekcijām, ko veic saskaņā ar citiem ES tiesību aktiem, it īpaši Direktīvu 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (RED)[24] un Direktīvu (ES) 2015/2193 par vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām[25].

1.1.5. Izmantošanas aizliegums, sankcijas un citi piespiedu līdzekļi

Saskaņā ar Seveso III direktīvas 19. pantu dalībvalstīm ir uzņēmumu darbība jāaizliedz, ja pasākumiem, kurus operators veicis lielu avāriju novēršanai un to seku mazināšanai, piemīt nopietni trūkumi, piemēram, ja ir nopietni pārkāpumi, kuru rezultātā netiek veiktas inspekcijas ziņojumā norādītās nepieciešamās darbības.

[23] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu un *eSPIRS*.

[24] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) un Padomes Direktīva 1999/31/EK par atkritumu poligoniem; abas grozītas ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2024/1785 (2024. gada 24. aprīlis).

[25] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2193 (2015. gada 25. novembris) par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošu vielu emisiju gaisā no vidējas jaudas sadedzināšanas iekārtām (Dokuments attiecas uz EEZ).

Kopumā deviņas dalībvalstis par pārskata periodu ziņojušas, ka uzņēmuma darbība ir aizliegta tāpēc, ka pasākumi, kurus operators veicis lielu avāriju novēršanai un to seku mazināšanai, bijuši ar nopietniem trūkumiem. Tas attiecās uz 67 uzņēmumiem, kas veidoja 0,6 % no visiem Seveso uzņēmumiem ES27 valstīs (sk. *9. attēlu*).

9. attēls. Tādu uzņēmumu kopskaits, kuriem pārskata periodā noteikts izmantošanas aizliegums[26]

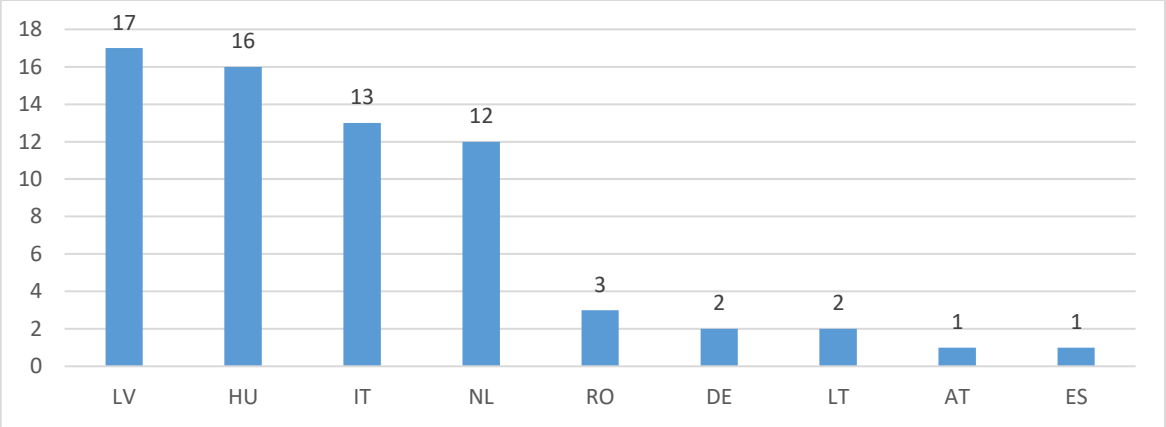

1.2. Statistika par lielām avārijām

Lielu avāriju skaits ir viens no galvenajiem rādītājiem, kas ļauj novērtēt Seveso III direktīvas vispārējo efektivitāti šādu avāriju skaita un to kaitīgās ietekmes samazināšanā. Saskaņā ar 18. pantu dalībvalstīm ir jāpaziņo Komisijai par lielām avārijām, kas notikušas to teritorijā un kas atbilst VI pielikumā noteiktajiem kvantitatīvajiem kritērijiem.

- 1. kritērijs. Jebkura liela avārija, kas atbilst šādiem nosacījumiem: tā ir saistīta ar bīstamām vielām, kas rada kaitējumu cilvēkiem un nekustamajam īpašumam, nodara tūlītēju kaitējumu videi, nodara kaitējumu īpašumam un rada pārrobežu kaitējumu.
- 2. kritērijs. Avārijas vai avārijas situācijas, kuru laikā gūto tehnisko pieredzi dalībvalstis uzskata par īpaši noderīgu citu lielu avāriju novēršanai un to seku mazināšanai, lai gan tās neatbilst 1. kritērijā dotajiem kvantitatīvajiem kritērijiem.

Par šādiem notikumiem ziņo, izmantojot īpašu datubāzi (*eMARS*)[27], kura ķīmisko avāriju novēršanas un iespējamo seku mazināšanas nolūkā dalībvalstu rīcībā nodota, lai veicinātu apmaiņu ar pieredzi, kas gūta avārijās, kurās iesaistītas bīstamas vielas.

2019.–2022. gada pārskata periodā *eMARS* datubāzē tika publicētas pavisam 87 avārijas[28], no kurām 62 tika paziņotas kā lielas avārijas (atbilstošas VI pielikuma pirmajam kritērijam), 24 – kā avārijas situācijas un 1 – kā "cits notikums", sk. *10. un 11. attēlu*. Visā

[26] Avots: dalībvalstu pārskati par īstenošanu.

[27] EUROPA – *eMARS* infopanelis – Eiropas Komisija.

[28] Avots: *eMARS*. Avārijas, kas joprojām tiek izskatītas vai tiek izmeklētas, un avārijas, kas ir darba statusā, šajā skaitā neietilpst.

periodā lielākā daļa līdz šim publicēto avāriju ir notikušas augstāka līmeņa uzņēmumos (laiks, kad paziņojumus var pabeigt un publicēt, var atšķirties atkarībā no tā, kad tiek pabeigta izmeklēšana un tiesvedība).

10. attēls. Avāriju skaits dalījumā pēc gada un līmeņa 2019.–2022. gadā[29]

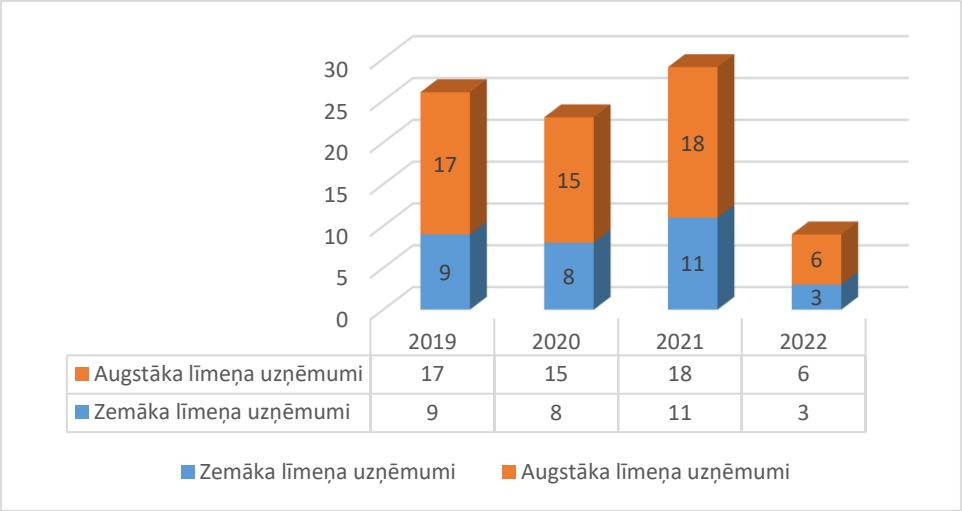

11. attēls. Avāriju skaits dalījumā pēc gada un notikuma veida 2019.–2022. gadā[30]

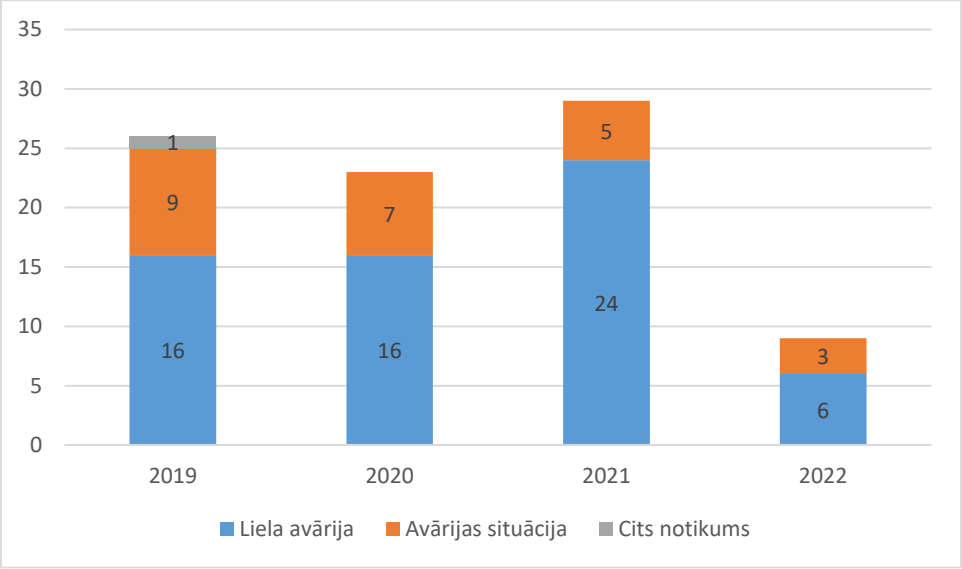

Pārskatus sniedzošās dalībvalstis publicē arī datus par bojāgājušo un ievainoto skaitu lielās avārijās un to avāriju skaitu, kuros bijuši bojāgājušie un ievainotie (sk. *12. attēlu*). Kopumā

[29] Avots: *eMARS*.

[30] Avots: *eMARS*.

2019.–2022. gada pārskata periodā 21 incidents bija saistīts ar nāves gadījumiem (39 bojāgājušie objektā un 1 bojāgājušais ārpus objekta) un 22 incidenti bija saistīti ar ievainojumiem (127 ievainotie objektā un 28 ievainotie ārpus objekta). 35 avārijas atbilda robežvērtības kritērijam, kas noteikts Seveso III direktīvas VI pielikuma 4. punkta a) apakšpunktā (vismaz 2 miljonu EUR liels kaitējums īpašumam uzņēmumā).

12. attēls. Bojāgājušo un ievainoto skaits lielās avārijās Seveso uzņēmumos ES dalībvalstīs 2019.–2022. gadā[31]

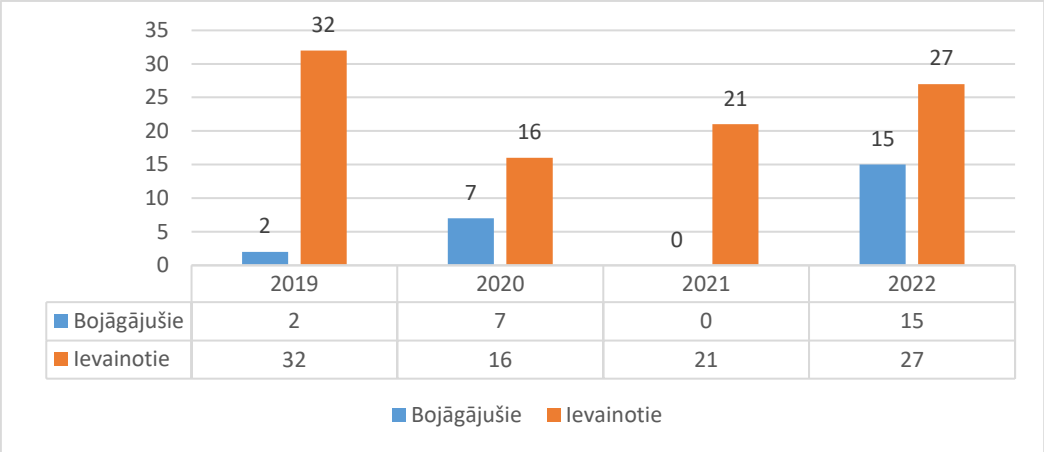

2019.–2022. gada periodā visbiežāk paziņotie no sešiem VI pielikumā minētajiem kritērijiem, pēc kuriem jāvadās, ziņojot Komisijai par lielām avārijām, ir šādi (sk. *13. attēlu*):

- iesaistīto vielu daudzums,
- noderīga gūtā pieredze,
- kaitējums īpašumam.

[31] Avots: *eMARS*.

13. attēls Kritēriji, kas, ziņojot par lielām avārijām, eMARS norādīti 2019.–2022. gada periodā[32]

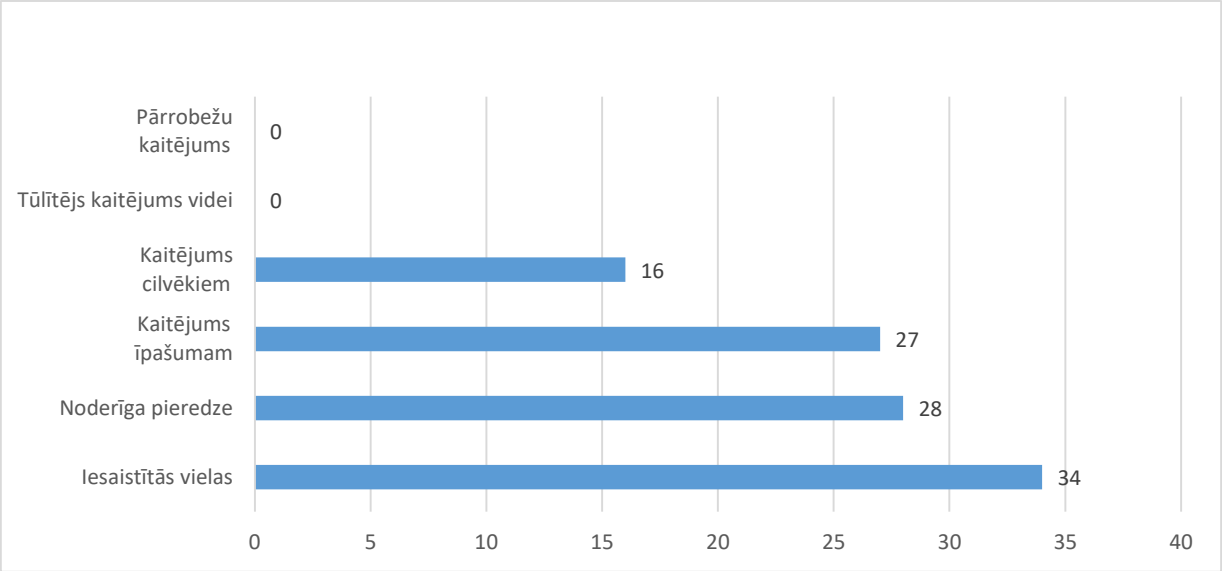

Par attiecīgo rūpniecisko darbību savāktie dati rāda, ka pārskata periodā vislielākais lielu avāriju risks bija ar ķimikālijām saistītos objektos (33 avārijas) un naftas ķīmijas un naftas pārstrādes iekārtās (29 avārijas) (sk. *14. attēlu*).

14. attēls Avāriju un incidentu skaits dalījumā pēc darbības veida 2019.–2022. gadā[33]

Šie dati liecina, ka Seveso III direktīva sniedz būtisku ieguldījumu centienos panākt, lai lielas avārijas notiktu reti.

[32] Ziņošanas kritēriju summa ir lielāka nekā paziņoto avāriju kopskaits, jo viena avārija var atbilst vairākiem kritērijiem.

[33] Avots: *eMARS*.

15. attēls. Avāriju skaits un Seveso uzņēmumu skaits 2015.–2022. gadā

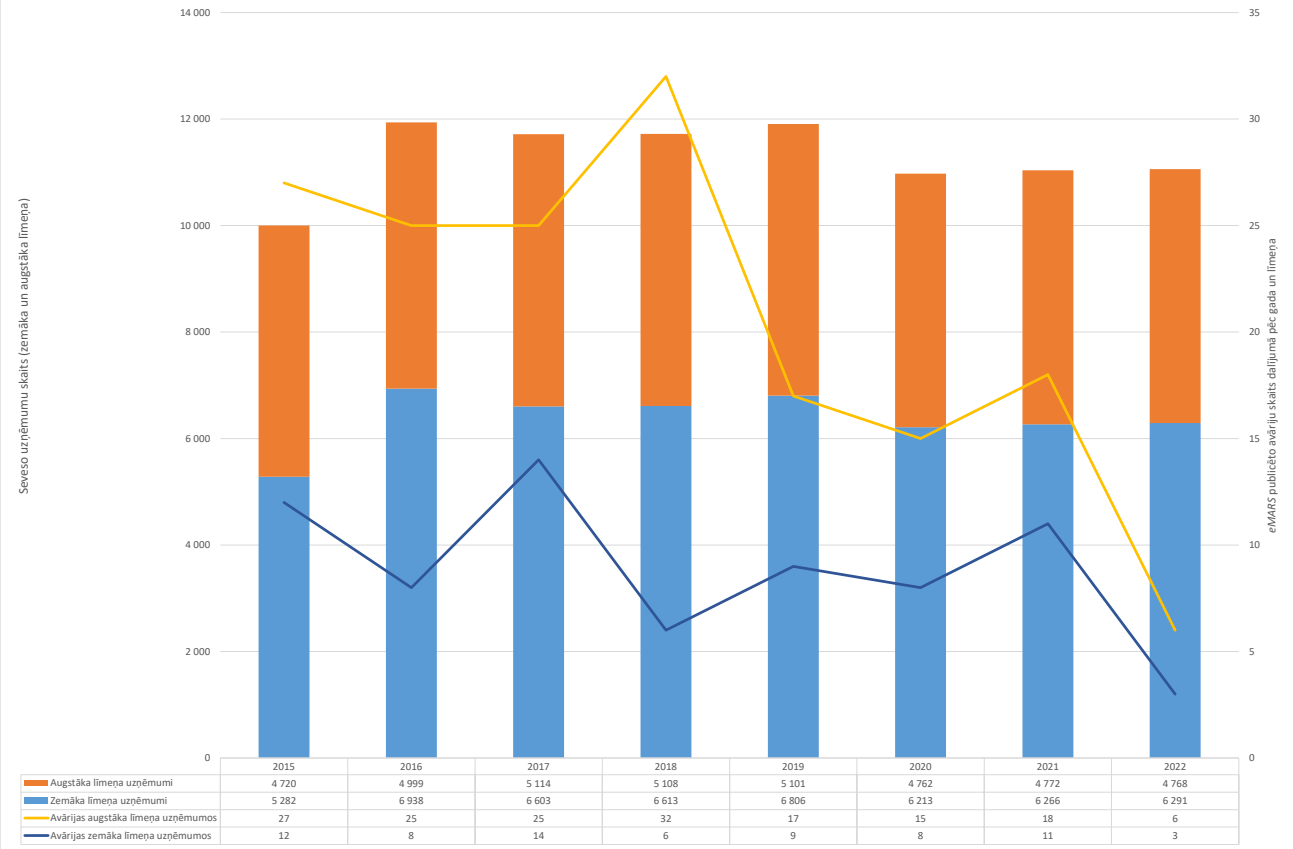

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Augstāka līmeņa uzņēmumi	4 720	4 999	5 114	5 108	5 101	4 762	4 772	4 768
Zemāka līmeņa uzņēmumi	5 282	6 938	6 603	6 613	6 806	6 213	6 266	6 291
Avārijas augstāka līmeņa uzņēmumos	27	25	25	32	17	15	18	6
Avārijas zemāka līmeņa uzņēmumos	12	8	14	6	9	8	11	3

2 PASĀKUMI, KAS TURPMĀK VEICAMI, LAI UZLABOTU RŪPNIECISKO AVĀRIJU NOVĒRŠANU

Dalībvalstu pārskatos ziņotie dati par Seveso III direktīvas īstenošanu sniedz noderīgu informāciju, kas palīdz noteikt pasākumus, kuri vajadzīgi, lai turpinātu uzlabot rūpniecisko avāriju novēršanu. Šajā nolūkā ir noteiktas četras tālāk nosauktās galvenās sviras.

1. Īstenošanas un prasību ievērošanas uzlabošana.
2. Nākamo pārskata periodu ziņošanas vienkāršošana un racionalizēšana.
3. Ar gūto pieredzi un labo praksi saistītās informācijas apmaiņas stiprināšana starp dalībvalstīm un Komisiju.
4. Ar klimata pārmaiņām un enerģētikas pārkārtošanu saistīto jauno rūpnieciskā drošuma problēmu risināšana.

Seveso III direktīvas īstenošanas un ievērošanas uzlabošana

Dalībvalstīm Seveso III direktīva bija jātransponē līdz 2015. gada 31. maijam. Visas dalībvalstis ir paziņojušas par transponēšanas pasākumiem.

Tikmēr Komisija ir cieši uzraudzījusi direktīvas transponēšanas pareizību, un pašlaik pret dalībvalstīm ir sāktas sešas procedūras par to, ka Seveso III direktīvu tās nav transponējušas pareizi.

1. iedaļā sniegtā informācija norāda uz dažām paliekošām problēmām dažās dalībvalstīs saistībā ar ārējo avārijas rīcības plānu (ĀARP) ieviešanu un testēšanu un sabiedrības informēšanu. Komisija izmeklēs neatbilstības iemeslus minētajās dalībvalstīs un novērtēs, vai tie ir strukturālu problēmu rezultāts, un tādā gadījumā Komisija, ja nepieciešams, apsvērs iespēju uzsākt pārkāpuma procedūru[34]. Šādi trūkumi var palielināt avāriju risku, tādējādi apdraudot direktīvas mērķu sasniegšanu.

Lai tālāk atbalstītu dalībvalstu īstenošanas centienus, Komisija turpinās strīdīgos jautājumus risināt, piemēram, apmainoties ar informāciju īpašajā Seveso komitejā, ekspertu grupā un tehniskajās darba grupās, kā arī izmantojot norādījumu dokumentus un tehniskos ziņojumus.

Ziņošanas vienkāršošana un racionalizēšana

2022. gadā tika pieņemts Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2022/1979[35], kura mērķis ir uzlabot 18. panta 1. punktā un 21. panta 3. punktā prasītās ziņošanas procesu attiecībā uz informācijas sniegšanu Komisijai par to rūpniecisko objektu atrašanās vietu, uz kuriem attiecas Seveso III direktīvas darbības joma, un par notikušām lielām avārijām. Turklāt Eiropas Vides aģentūras (EVA) veiktā abu Seveso datubāzu (*eSPIRS* un *eMARS*) pārveide un to integrēšana *Eiropas Rūpniecisko emisiju portālā*[36] ir ļāvusi izveidot centralizētu vienas pieturas aģentūru, kas kompetentajām iestādēm, uzņēmumiem, NVO un sabiedrībai sniedz plašu informāciju par dažādiem aspektiem, kas saistīti ar šiem rūpnieciskajiem objektiem. Tas palīdz veidot integrētu nulles piesārņojuma monitoringa satvaru, kā izklāstīts 9. *pamatiniciatīvā "Ceļš uz veselīgu planētu itin visiem"*.

Savukārt 2025. gada 23. janvārī tika pieņemts Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2025/113, ar ko nosaka jaunu formu, kādā dalībvalstis saskaņā ar Seveso III direktīvas 21. pantu paziņo informāciju par minētās direktīvas īstenošanu[37].

Šā jaunā lēmuma mērķis ir uzlabot dalībvalstu sniegto datu atbilstību un kvalitāti un vienlaikus samazināt administratīvo slogu saskaņā ar Komisijas saistībām atbilstoši tās jaunajām politiskajām pamatnostādnēm 2024.–2029. gadam. Šajā sakarā dalībvalstu ziņošanas pienākumi ar minēto īstenošanas aktu tikuši ievērojami vienkāršoti un racionalizēti salīdzinājumā ar iepriekšējo ziņošanas formu, kas noteikta Komisijas Īstenošanas lēmumā 2014/896/ES, un vienlaikus, galveno uzmanību pievēršot skaitliskiem un standartizētiem datiem, ir nodrošināta jēgpilna informācijas vākšana nākamajām ziņošanas kārtām, sākot ar 2023.–2026. gada periodu (jāziņo 2027. gadā).

[34] Saskaņā ar izpildes panākšanas prioritātēm, kas noteiktas paziņojumā "ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu"; C(2016)8600 final.

[35] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2022/1979 (2022. gada 31. augusts), ar ko izveido Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību 18. panta 1. punktā un 21. panta 3. punktā minētās informācijas paziņošanai vajadzīgo veidlapu un datubāzes un atceļ Komisijas Īstenošanas lēmumu 2014/895/ES.

[36] https://industry.eea.europa.eu/.

[37] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2025/113 (2025. gada 23. janvāris), ar ko noteic formu, kādā dalībvalstis sniedz informāciju par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, un ar ko atceļ Komisijas Īstenošanas lēmumu 2014/896/ES.

Informācijas apmaiņas stiprināšana starp dalībvalstīm un Komisiju

Darbs ar pieredzi, kas gūta no lielām rūpnieciskām avārijām un inspekcijām, ir viens no Seveso III direktīvas galvenajiem pīlāriem. Ir būtiski saglabāt rūpnieciskā drošuma kultūru visā Eiropas Savienībā un uzlabot avāriju novēršanu un to seku mazināšanu.

Pēdējo 30 gadu laikā Komisija ir sniegusi tehnisku un zinātnisku atbalstu dalībvalstīm, jo īpaši analizējot rūpnieciskās avārijas un sniedzot atsauksmes par gūto pieredzi.

Laikposmā, uz kuru attiecas šis ziņojums, Komisija ir turpinājusi cieši sadarboties ar dalībvalstīm, lai vajadzības gadījumā uzlabotu dalībvalstu spēju veidošanu. Šis darbs jo īpaši ietvēra tehnisko darba grupu inspekciju jautājumos un savstarpēju kopīgu apmeklējumu programmu, ar kuru var noteikt un novērtēt snieguma rādītājus, piemēram, izstrādāt kopēju rādītāju definīciju inspekciju vajadzībām, izstrādāt norādījumus vai organizēt seminārus, kas veltīti konkrētām rīcībpolitiskām vajadzībām (piemēram, attiecībā uz uguņošanas ierīcēm, sprāgstvielām un amonija nitrātiem tādas aktualizējās pēc dažām konkrētām lielām avārijām, kurās bija iesaistītas šīs bīstamās vielas). Turklāt Komisija sniedza atbalstu ar mērķi analizēt rūpnieciskās avārijas un ar tām saistītos riskus un sekas.

Ar klimata pārmaiņām, drošības riskiem un enerģētikas pārkārtošanu saistīto jauno rūpnieciskā drošuma problēmu risināšana

Seveso III direktīvas mērķu sasniegšana patlaban saskaras ar jauniem izaicinājumiem, kas saistīti ar klimata pārmaiņu izraisīto dabas notikumu intensitātes un biežuma saasināšanos un jaunu tehnoloģiju izstrādi saistībā ar enerģētikas pārkārtošanu. Turklāt Eiropas Savienība saskaras arī ar drošības riskiem, kas saistīti ar Krievijas agresiju pret Ukrainu un ar naidīgām hibrīddarbībām.

Dabas radīti apdraudējumi, piemēram, zemestrīces, plūdi, vētras, ekstremālas temperatūras u. c., var izraisīt lielas avārijas ar ugunsgrēkiem, sprādzieniem un toksisku vielu noplūdēm uzņēmumos, kuros pārstrādā, uzglabā vai transportē bīstamas vielas. Šos dabas radīto apdraudējumu ietekmes tehnoloģiskos blakusefektus dēvē par dabas apstākļu izraisītām tehnoloģiskām avārijām, un pēdējo gadu laikā tām tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība katastrofu novēršanā un riska pārvaldīšanā vietējā, valsts un starptautiskā līmenī.

Turklāt ar stingru apņemšanos dekarbonizēt ES un jau notiekošām darbībām, kuru mērķis ir pāriet uz citiem enerģijas avotiems, valstu valdības visā pasaulē, arī ES, īsteno politiku un stratēģijas, kas ļaus klimata pārmaiņu mazināšanas nolūkā pakāpeniski pārtraukt fosilo degvielu izmantošanu un pārslēgties uz ilgtspējīgākiem enerģijas avotiem. Tomēr šie jaunie paņēmieni, ja tiem ir nozīme lielu avāriju izraisīšanā, ietver potenciālus apdraudējumus videi, veselībai un ekonomikai, kā arī ar turpmāko attīstību un sabiedrības atbalsta zaudēšanu saistītus riskus. Šajā kontekstā īpaši lielas bažas raisa akumulatoru un ūdeņraža drošuma jautājumi, jo īpaši saistībā ar noliktavām un krātuvēm[38].

Šajā sakarā zināšanu, pieredzes un labas prakses apmaiņa starp iestādēm un ekspertiem būs būtiska to darbību iezīme, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu saskaņotu Seveso III direktīvas īstenošanu un strādātu ar šo jauno problemātiku. Tas ir būtiski, lai varētu

[38] Komisija (*MAHB*) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) kopīgi ar ES un ESAO valstīm un ekspertiem kopš 2023. gada ir organizējušas, piemēram, virkni tīmekļsemināru par ūdeņraža degvielas riskiem un tādējādi šo jauno risku jomā veicinājušas zināšanu un pieredzes apmaiņu.

nodrošināt, ka klimata pārmaiņu mazināšanas centieni neizraisa vides piesārņojumu un katastrofas, un lai garantētu ES iedzīvotāju drošību un labklājību.

3 SECINĀJUMI

Seveso III direktīvai, kas aptver vairāk nekā 11 000 uzņēmumu, kuros var atrasties bīstamas vielas, ir liela nozīme augsti industrializētās ES virzībā uz nulles piesārņojuma mērķi, jo tā palīdz novērst rūpnieciskās avārijas. Laikposmā no 2005. gada līdz 2022. gadam ES vidēji ik gadu ir noticis mazāk nekā 30 lielu avāriju, un to ietekme arvien samazinās. Laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam avāriju skaits samazinājās pat līdz 22 lielām avārijām gadā[39]. Šī direktīva ir plaši atzīta par standartu rūpniecisko avāriju politikas jomā un tiek izmantota par paraugu tiesību aktiem daudzās pasaules valstīs.

Dalībvalstu pārskatu analīze liecina, ka Seveso III direktīva ES kopumā tiek īstenota labi un ka Seveso III direktīvas noteikumu īstenošana, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, ir uzlabojusies. Covid-19 pandēmija tomēr radīja arī specifiskas problēmas ar inspekciju veikšanu un ārējo avārijas rīcības plānu pārbaudīšanu. Nākamais pārskata periods būs svarīgs tādā ziņā, ka ļaus apstiprināt, vai šīs problēmas patiešām bija saistītas ar konjunktūru.

Ņemot to vērā, Komisija atzīst, ka centieni novērst lielas avārijas ir jāturpina – uz to aicināts arī Eiropas zaļajā kursā un Nulles piesārņojuma rīcības plānā. Turklāt tas ir saistīts ar Eiropas Komisijas jaunajām politiskajām pamatnostādnēm 2024.–2029. gadam, kurās viena no galvenajām prioritātēm ir ES sagatavotības un drošības programma.

Tāpēc Komisija joprojām ir apņēmības pilna sadarboties ar dalībvalstīm, lai uzlabotu rūpniecisko avāriju novēršanu, gatavību tām un reaģēšanu uz tām un nodrošinātu saskaņotu direktīvas īstenošanu ES27 valstīs. Šajā sakarā Komisija turpinās censties stiprināt paraugprakses apmaiņu ar dalībvalstīm, kurā apskatītu, kā novērst rūpnieciskās avārijas, tām sagatavoties un uz tām reaģēt, kā arī turpinās veicināt iepriekšējās avārijās gūtās pieredzes apmaiņu dalībvalstu starpā.

Bez tam Komisija atzīst, ka sabiedrības informēšanas un komunikācijas jomā notiekošie centieni ir jāpastiprina, lai uzturētu drošības kultūru un veicinātu efektīvu reaģēšanu uz avārijām. Drošība nav izmaksas, bet gan ieguldījums[40].

Mainīgajā ģeopolitiskajā situācijā un apstākļos, kad Eiropa sasilst divreiz ātrāk nekā vidēji pasaule, saikne starp klimatadaptācijas drošuma, drošības un vidiskajiem aspektiem ir būtiska Komisijas prioritāte 2025.–2029. gada periodā. Tāpēc Seveso III direktīva ir

[39] *eMARS* dati, neietver datus no jaunizveidotiem pārskatiem par avārijām, attiecībā uz kurām pārskati var būt "darba" statusā, un datus par avārijām, par kurām joprojām turpinās izmeklēšana. Turklāt *eMARS* publicētie dati ne vienmēr ir pilnīgi, jo ziņot par incidentiem var laikā no sešiem mēnešiem līdz diviem gadiem pēc incidenta.

[40] Lielas avārijas var radīt tiešu un netiešu ietekmi ar lielām potenciālajām izmaksām, piemēram, cilvēkresursu izmaksām (nefinansiālām un finansiālām) un izmaksām, kas saistītas ar evakuāciju, ēku bojājumiem, uzņēmējdarbības traucējumiem, uzņēmumu pagaidu pārvietošanu un ārkārtas reaģēšanas dienestu darbību. Turklāt naudā var izteikt arī plašāku ietekmi, piemēram, ietekmi uz bezdarba līmeni un mājokļu tirgu, vidiskajām izmaksām, valsts līmeņa piegādes ķēdēm, aviācijas nozari un valdības izmaksām saistībā ar izmeklēšanas darbībām. RR1055 Modelling the economic impacts of an accident at major hazard sites (hse.gov.uk); hazards-26-paper-46-modelling-the-human-and-economic-costs-of-major-industrial-accidents.pdf (icheme.org).

svarīgs instruments, ar ko sasniegt jaunās Eiropas sagatavotības stratēģijas[41] prioritātes, lai labāk pārvaldītu riskus, sagatavotos krīzēm un uzlabotu mūsu iedzīvotāju drošību. Apvienojumā ar tīras rūpniecības kursu[42] tas kļūs arī par Eiropas labklājības un konkurētspējas ilgtspējas pamatu.

[41] Kopīgais paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas sagatavotības savienības stratēģiju (JOIN(2025) 130 final, 26.3.2025.).

[42] Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Tīras rūpniecības kurss – kopīgs konkurētspējas un dekarbonizācijas ceļvedis (COM(2025) 85 final, 26.2.2025.).